

20
19

RAPPORT

De osynliga konfliktlinjerna:

Le Monde och Dagens Nyheters
EU-rapportering i en jämförelse

— ■
Producerad av

Näringslivets medieinstitut

RAPPORT

De osynliga konfliktlinjerna

01 INLEDNING	3
02 METOD	7
03 RESULTAT	9
04 ANALYS AV RESULTATET	14
05 SLUTSATSER	17
06 KÄLLMATERIAL	20

Rapporten är framtagen av Carl-Vincent Reimers

-- Inledning

Syfte

Är svensk nyhetsrapportering om EU dålig? Syftet med denna rapport är att utvärdera denna fråga med ett jämförande internationellt perspektiv och särskilt fokusera på kvalitet i publiceringarna. Undersökningen tjänar till att fungera som ett exempel och visa hur svenska medier kan förbättra sin EU-rapportering på ett konstruktivt sätt.

Bakgrund

2016 presenterades den statliga utredningen "EU på hemmaplan SOU 2016:10" som sammanfattar en rad problem med svensk medias EU-bevakning. Det rör sig både om journalistkårens bristande kunskaper om den Europeiska unionens institutioner, liksom om bristande intresse från svenska nyhetsredaktioner för EU-politiska frågor.

Vad är det då för problem som tidigare lyfts fram med den svenska EU-bevakningen? Ett problem handlar om språkkompetens. I *Handbok i EU-journalistik* (2013) konstaterar den mångåriga EU-journalisten Sigrid Melchior att bra EU-bevakning kräver att journalister söker information i utländska medier på andra språk.¹ Det finns en rad utmärkta kanaler på engelska, franska och tyska för EU-frågor (t.ex. politico.eu), men detta saknas i stort sett på svenska. *Europaportalen* lyfts i utredningen fram som Sveriges enda specialiserade nyhetskälla för EU-frågor, men denna läses främst av specialister. Samtidigt konstateras att dessa nyheter sällan får genomslag i dagstidningar, som är svenskarnas andra största kanal för intag av EU-information efter TV-nyheter.²

En annan aspekt av kritiken som lyfts upp är att den svenska EU-bevakningen faktiskt blivit sämre sedan inträdet i EU. Den före detta Brysselkorrespondenten Rolf Gustavsson menar att dagens bevakning "ligger långt ifrån de ambitioner vi hade på 1990-talet".³ En studie som tittar på antalet

1 Melchior, Sigrid. *Handbok i EU-journalistik*, 2013, Kap.13 "Medier"

2 Enligt Eurobarometer får 19 % av svenskarna sin EU-bevakning via dagstidningar

EU-artiklar mellan 2001-2010 i Dagens Nyheter (DN), Svenska Dagbladet och Aftonbladet bekräftar Gustavssons tes att det skett en successiv nedgång.⁴ Detta kan tyckas anmärkningsvärt när EU:s makt över svensk lagstiftning ökat sedan 1994. Samtidigt har Sverige 2019 färre korrespondenter i Bryssel än både Danmark och Finland: sju svenska jämfört med fjorton danska och elva finska, enligt EU-experten Ylva Nilsson.⁵

Samtidigt som EU-nyheter sällan får genomslag beskrivs de ofta som tråkiga, onyanserade och med starka nationella perspektiv.⁶ Man kan fråga sig vad detta beror på. Ett möjligt svar som presenteras i utredningen handlar om *konfliktlinjerna* i EU-rapporteringen. Att gestalta nyheter som en konflikt mellan olika intressen är ett grundläggande drag i nyhetsrapportering. Konflikter ger nyheten liv och en dramaturgi som gör nyheten intressant för läsaren. Samtidigt kan man genom att beskriva en konfliktlinje synliggöra olika tolkningar av en och samma händelse eller fråga. Utredningen menar att de centrala konfliktlinjer som lyfts upp i EU-rapporteringen inte finns *inom* EU utan *mellan* EU och Sverige. På så sätt görs EU-frågor politiskt ointressanta för allmänheten, genom att dölja de politiska konfliktlinjerna inom EU till förmån för den nationella dimensionen. Medborgarna får ingen insyn i den politiska process som lett fram till ett färdigt lagförslag eller kompromiss.⁷

Ett medium som tidigare studerats efter konfliktlinjerna i EU-rapporteringen är DN. I en studie från 2015 granskades DN:s rapportering om tio centrala lagstiftningsbeslut i Europaparlamentet, bland annat om föräldraledighet och finansskatt. Studien visar att DN, i samband med beslut i Europaparlamentet, endast valde att rapportera i fyra fall av tio. Vidare visas att endast en artikel av dessa tio tog upp de politiska konfliktlinjerna i Europaparlamentet som låg till grund för beslutet.⁸ En liknande tendens går att se hos public service. SVT Nyheter uppmärksammade 2016 att bevakningen av EU ofta begränsar sig till kriser, medan det lagstiftande arbetet hamnar i skymundan.⁹

Kritiken mot en alltför ensidig EU-bevakning är inte enbart ett svenskt fenomen. Nyligen publicerade den franska tanke- och medieforskningen Fondation Jean Jaurès en studie som bekräftar en stor del av den svenska kritiken även i en fransk TV-medial kontext. Studien visar också att medan Europaparlamentet och Europeiska kommissionen har en relativt god täckning i TV-nyheter saknas detta för Ministerrådet och Europeiska rådet (Toppmötet).¹⁰

3 SOU:10 (2016), s.152

4 Brunelius, Malin. "Europeiska unionen i svensk media" Masteruppsats, Stockholms universitet, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, 2011

5 <https://www.expressen.se/ledare/anna-dahlberg/europa-ar-faktiskt-inte-langtbortistan-svt/>

6 SOU:10 (2016), s.152

7 Nilsson, Ylva. "När EU möter civilsamhället. Vad forskningen säger om vem som påverkar vem." Rapport på uppdrag av utredningen SOU:10 2016, 2015

8 Lundell, Jonathan. "When they do they don't. A Study on the Swedish news media perform their democratic task of informing the public on EU Affairs." Masteruppsats. Lund: Lunds universitet, statsvetenskapliga institutionen, 2015

9 <https://www.svt.se/kultur/medier/eu-reportrar-kritiseras>

Det bör poängteras att medierna inte bär hela ansvaret till att svensk EU-bevakning kan kritiseras. Forskaren Maria Strömvik vid Lunds universitet visade i en studie 2018 att många av riksdagspartierna inte kan erbjuda tillräcklig information om sina intentioner i EU-politiken, vilket grumlar den EU-politiska diskussionen. Samtidigt kan också statsvetare, aktiva vid svenska universitet kritiseras för bristande kunskaper om EU.¹¹

Behovet av en bättre EU-bevakning

Ungefär en tredjedel av alla svenska lagar bygger på beslut som redan fattats i Bryssel och Strasbourg.¹² Likaså finns ett starkt EU-politiskt inflytande på svenska kommuners beslut. Den svenska demokratin är på så sätt intimt förknippad med den Europeiska unionen. Om kritiken mot svenska mediers bristande EU-bevakning är korrekt kan det därför ses som ett allvarligt demokratiskt problem. Dessutom kan det ses som ett brott mot de svenska pressetiska reglerna som stipulerar en "allsidig nyhetsförmedling".

Särskilt intressant är den kritik som lyfts angående EU-bevakningens *konfliktlinjer*, eftersom det belyser för medborgarna hur den politiska processen i EU fungerar. Om EU i allt högre grad beskrivs som en administration utan politiska konfliktlinjer, kan man fråga sig vad detta har för konsekvenser för allmänhetens uppfattning om EU. En hypotes är här att en EU-bevakning som på detta sätt *avpolitiserar* i sina konfliktlinjer bidrar till ett undergrävande av EU:s demokratiska legitimitet och göder osaklig euroskepticism.

Samtidigt som intressant kritik formulerats inom ramen för SOU:10 (2016) har få studier försökt identifiera vad som är en "normal" EU-bevakning. Många studier har också valt att fokusera på kvantitet, såsom totalt antal publiceringar med EU-fokus, snarare än att titta på kvaliteten i publiceringarna. Därför vet vi förhållandevis lite om hur den svenska nyhetsbevakningen står sig kvalitativt jämfört med andra EU-länders bevakning.

Dagens Nyheter & Le Monde om upphovsrätten

Denna undersökningen har för avsikt att försöka bidra med ett sådant perspektiv, genom att jämföra EU-rapporteringen i Dagens Nyheter med Le Monde. Le Monde representerar en mediekultur för ett av EU:s kärnländer - Frankrike. Som ett av EU:s grundarländer beskrivs ofta den franska debatten vara mer europeiskt präglad. I svenskt medvetande har också Frankrike en särskild plats i synen på EU och det kontinentaleuropeiska. I en nationell kontext är Le Mondes roll i Frankrike jämförbar med DN:s roll i Sverige.

¹⁰ "L'Union Européenne, grande absente des journaux télévisés", Fondation Jean Jaurès: Rémy Broc, Théo Verdier, 17 mars 2019: <https://jean-jaures.org/nos-productions/l-union-europeenne-grande-absente-des-journaux-televises>

¹¹ <https://www.europaportalen.se/2018/06/svenska-partier-visar-inte-sina-eu-uppfattningar>

¹² Johannesson, Christina. EU: s inflytande över lagstiftning i Sveriges riksdag, 2010

Samtidigt är Le Monde en utpräglad internationell tidning som åtnjuter ett gott rykte.

I fokus för undersökningen står att utvärdera relevansen i den kritik som bland annat utredningen *EU på hemmplan* lyfter upp. Främst intresserar sig denna rapport för följande frågeställning:

**Finns det stöd för att den EU-politiska konfliktlinjen
i mindre grad förekommer i DN än i Le Monde?**

Materialet för studien kommer att vara nyhetsrapporteringen om EU:s upphovsrättsdirektiv i DN och Le Monde. Källor är tidningarnas digitala upplagor (lemonde.fr och dn.se).

Debatten om upphovsrättsdirektivet¹³ är en av de politiskt mest kontroversiella frågorna som figurerat i Bryssel de senaste tre åren. Direktivet berör avvägningar mellan framförallt yttrandefrihet och upphovsrätt, samt juridikens inträde på internet. Samtidigt har frågan konsekvenser för många intressegrupper, både från politik, näringsliv och ideell sektor i hela den Europeiska unionen. Den mediala bevakningen av frågan är därmed tillräckligt stor och utbredd för att kvalificera sig för en kvalitativ undersökning.

13 Europaparlamentets och rådets direktiv om upphovsrätt på den digitala inre marknaden (2016/0280(COD))

Metod

Undersökningen har begränsats till perioden 14 september 2016 till 31 december 2018. 14 september 2016 presenterade EU-kommissionen sitt lagförslag och 12 september 2018 godkände Europaparlamentet sitt reviderade lagförslag.

Metoden som kommer att användas i denna studie är en kvalitativ textanalys. För att identifiera artiklar har ett antal sökord valts ut för sökningar i databaserna på dn.se och lemonde.fr. Urvalet av sökord har eftersträvat likvärdighet mellan svenska och franska språket för att undvika en skev analys. På Le Monde har följande sökord och fraser använts: *Directive droit d'auteur union européenne; Droit d'auteur parlement européen; Axel Voss; Julia Reda; Cavada droit d'auteur; Droit d'auteur à l'heure de numérique; Copyright directive*

Sökningarna utmynnade i totalt ett 80-tal artiklar, varav 24 bedömdes vara relevanta för ämnet.

På DN var sökorden betydligt mer precisa för att hitta relevant material. Endast ett sökord användes: *Upphovsrätt EU*. Sökordet utmynnade i ett 30-tal träffar varav 13 bedömdes vara relevanta för ämnet. Anledningen till att betydligt fler sökord krävdes på lemonde.fr än på dn.se kan bero på att sökfunktionerna opererar på olika sätt. I analysen av materialet har ett antal ämneskategorier definierats som utgår från frågan om vilka konfliktlinjer som gestaltas. Sedan grupperas artiklarna efter respektive kategori för att upptäcka eventuella mönster. En artikel kan ingå i en eller flera ämneskategorier. Därefter analyseras fördelningen av konfliktlinjer i DN respektive Le Monde, för att kunna se om nyhetsrapporteringen skiljer sig åt.

Endast nyhetsartiklar och nyhetsanalyser har ingått i underlaget för undersökningen. Andra artiklar, såsom debattartiklar, ledare eller krönikor, har exkluderats från studien.

I ett andra skede kommer materialet analyseras utifrån kvantitet och tidslinjen för publiceringarna. Fokus kommer där att ligga på att se om artiklar publiceras i högre grad under eller precis innan centrala politiska beslut.

Gestaltningsteori

Analysen av materialet har genomförts utifrån gestaltningsteori. Den utgår ifrån att journalistiken genom att presentera olika problem, eller "gestaltningar", ramar in nyhetens relevans och därmed styr hur publiken uppfattar ämnet. Gestaltningsteori är en vanligt förekommande metod inom medieforskningen. Gestaltningsteori har likheter med idén om "problemformuleringsprivilegiet", som också handlar om att

definitionen av vad som är ett relevant problem styr människors tänkande kring nyheter. Teorin belyser också journalistikens roll i att välja, men också välja bort, aspekter av olika ämnen. För en mer ingående diskussion om gestaltningsteori, se gärna Jesper Strömbecks *“Makt, medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation”* (2014). Ett vanligt sätt att analysera gestaltningar är genom att titta på vilka konfliktlinjer som skildras i ett ämne. Som tidigare nämnts beror detta på att konflikter är ett grundläggande karaktärsdrag i nyhetsrapportering.

Förklaring av ämneskategorier

I undersökningen har en samlad bedömning genomförts av centrala konfliktlinjer som belyses i publiceringarna. Här nedan följer en definition av varje konfliktlinje (eller ämneskategori).

EU-politik

Konfliktlinjen beskrivs som politisk på europeisk nivå. För detta krävs att artikeln beskriver politiska motsättningar i Europaparlamentet, rådet, kommissionen eller andra EU-myndigheter och namnger centrala figurer som står för dessa. På så sätt *politiserar* frågan på EU-nivå.

Nationell

Konfliktlinjen beskrivs som en konfliktlinje mellan den nationella regeringen och den Europeiska unionen. Denna konfliktlinje är i grunden grovt generaliserande, på gränsen till felaktig eftersom EU i lagstiftningsfrågor aldrig står ensamt mot ett enskilt medlemsland.

Kommersiell

Konfliktlinjen beskrivs här i huvudsak som en konflikt mellan olika kommersiella intressen och aktörer, samt hur dessa förhåller sig till varandra. T.ex. internetbolag och konstnärer.

Ideologisk och/eller kulturell

Konfliktlinjen beskrivs i ideologiska eller kulturella termer. Hit hör artiklar som lyfter yttrandefrihet på internet och kulturskapande i filosofiska eller principiella termer.

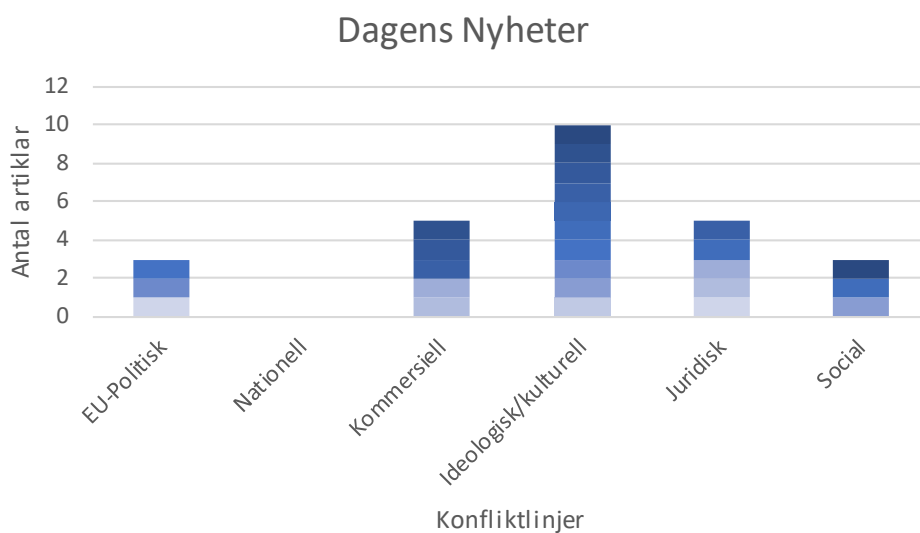
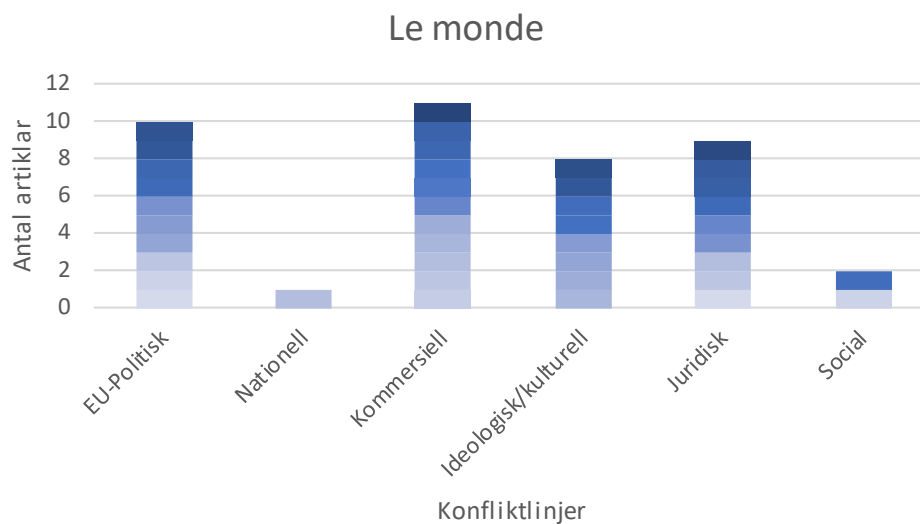
Juridisk

Konfliktlinjen beskrivs i akademiska och/eller juridiska termer. Hit hör beskrivningar av upphovsrättsdirektivets juridiska tillämpbarhet och juridiska konflikter.

Social

Konfliktlinjen beskrivs i termer av ”medborgare mot EU”. Till exempel genom att beskriva praktiska problem eller folklig upprördhet med lagens tillämpning för vanliga medborgare.

Resultat

EU-politisk

Den EU-politiska konfliktlinjen var en av de vanligaste i Le Monde (10 av 24 publiceringar) medan den i DN var en av den minst vanliga (3 av 13 publiceringar). I den EU-politiska konfliktlinjen belyses den politiska eller

ideologiska konflikten genom att beskriva EU-politiker/tjänstemän med skilda uppfattningar om direktivet i Europaparlamentet, rådet, kommissionen eller andra EU-myndigheter.

Ett typiskt exempel är Le Mondes publicering "Den europeiska reformen av upphovsrätten passerar en avgörande etapp" (20/6-18) som rapporterar om flera Europaparlamentariker som intagit centrala roller i beslutsprocessen: Axel Voss (föredragande)¹⁴ och Julia Reda (central oppositionsledare):

"Dessa åtgärder kommer förstöra internet" kommenterade Julia Reda under onsdagen, Europaparlamentariker från piratpartiet i den gröna gruppen i parlamentet och hård motståndare till texten.

(...)

"Ingen vill filtrera internet" försäkrade å andra sidan Europaparlamentarikern Axel Voss (Europeiska Folkpartiet), som i texten som han är föredragande för ser ett verktyg för att "hantera kränkningarna [av upphovsrätten] på digitala plattformar".¹⁵

Ett annat exempel på denna typ är att artikeln redogör för de politiska lägren för eller emot förslaget i parlamentet och rådet, t.ex. Le Monde (21/6-18):

"...De konservativa finns till allra största del på nyhetsbyråernas sida medan liberalerna, de gröna och den radikala vänstern lutar åt ett internet utan reglering. Socialdemokraterna är delade. I rådet är Tyskland, Italien, Spanien och framförallt Frankrike starka förespråkare för nyhetsbyråernas sak; Nord- och östeuropa, mycket mindre så."¹⁶

Nationell

Konfliktlinjen mellan "EU" och nationella intressen var på gränsen till obefintlig i Le Monde (1 av 24 publiceringar) och DN (0 av 13 publiceringar). Endast en publicering identifierades i Le Monde:

Lagstiftaren vill undvika oförutsedda konsekvenser som driver användarna att abonnera [på streamingtjänster] i länder där tjänsten är billigare. Fransmännen, angelägna om upphovsrätten, kämpar för en tidsgräns i möjligheten att använda tjänsten [Streamingtjänster] utomlands.¹⁷

¹⁴ Den svenska översättningen av termen rapporteur som används på både engelska och franska, och betecknar den som i Europaparlamentet utses som ansvarig för att kommentera lagförslag från EU-kommissionen

¹⁵ Le Monde artikel 8

¹⁶ Le Monde artikel 9

¹⁷ Le Monde artikel 5

Typiskt för denna kategori är att frågan gestaltas som en konflikt mellan den egna nationen och EU.

Kommersiell

Den kommersiella konfliktlinjen var den vanligaste i Le Monde (11 av 24 publiceringar) och en av de vanligare i DN (5 av 13 publiceringar). Med "kommersiell" konfliktlinje menas att det är konflikten mellan olika kommersiella intressen bakom förslaget som står i centrum. Ofta beskrivs dessa som lobbyister med ekonomiska motiv bakom sina påverkansoperationer.

Ett typiskt exempel på en sådan publicering är DN (15/12-17) "Martin Jönsson: Facebook vägrar förstå nyhetsmediernas problem" med ingressen:

Kraven på att internetjättarna Facebook och Google ska göra rätt för sig haglar tätt numera. Men oavsett om det handlar om beskattning eller ersättningar till dem som producerar innehåll är det svårt att få bolagen till bordet och ännu svårare att nå några avgörande resultat.¹⁸

Ett annat exempel är Le Mondes publicering "I Bryssel, intensiv krigföring mellan lobbyisterna om copyright-direktivet" med ingressen:

De två lägren, internetjättar å ena sidan, nyhetsbyråer å den andra, är mitt i stridens hetta några dagar innan den avgörande omröstningen den 12 september i Europaparlamentet.¹⁹

Ideologisk/kulturell

Den ideologiska/kulturella konfliktlinjen var den vanligaste i DN (10 av 13 publiceringar) och den fjärde vanligaste i Le Monde (8 av 24 publiceringar). Med ideologisk/kulturell konfliktlinje menas artiklar som beskriver frågan om upphovsrätten i termer av t.ex. yttrandefrihet, frihet på internet, försvar för kulturskapandet med mera. Ett exempel på denna gestaltning finns i DN:s publicering "Inlägg på sociala sajter kan stoppas genom ny EU-lag" (19/6-18) som har ingressen:

På onsdagen ska EU-parlamentet rösta om en lag som kan leda till att Facebook, Twitter och andra stora internetaktörer inför filter som skannar dina inlägg, och stoppar dem från uppladdning. FN, internetdebattörer och jurister varnar för att det är ett hot mot yttrandefriheten på nätet. "Vår generations största fråga", hävdar debattören Emanuel Karlsten.²⁰

¹⁸ DN artikel 4

¹⁹ Le Monde artikel 16

²⁰ DN artikel 5

Ett annat exempel på Le Monde är publiceringen "87 europeiska filmskapare vill att Google och Amazon finansierar filmindustrin" (22/5-18):

Under filmfestivalen i Cannes lanserade regissören Michael Haneke en appel till förmån för en "riktig kulturpolitik i Europa". [...] "stärk den europeiska kulturella produktionen gentemot den internationella konkurrensen".²¹

Juridisk

Den juridiska konfliktlinjen var också relativt vanligt förekommande i båda tidningar. I Le Monde (9 av 24 publiceringar) och i DN (5 av 13 publiceringar). Den kännetecknas av att upphovsrättsdirektivet förklaras som en konflikt mellan olika juridiska principer, som inte uppenbart ges en ideologisk eller politisk relevans.

Ett exempel är Le Mondes "Vad kan upphovsrättsdirektivet förändra för internetanvändarna?" (11/9-18) som skriver:

En av de känsligaste punkterna i direktivet är artikel 13: den kommer att tvinga alla sidor som låter användare dela material att sluta avtal med ägarna av upphovsrättsskyddat material. Dessa avtal (och ersättningar) möjliggör för användarna att lagligt dela material som skyddas under upphovsrätten, och för sociala plattformar att tillåta det.²²

Ett annat exempel i DN är "EU-förslag: Google och Facebook ska betala för nyhetslänkarna" (15/9-18) som beskriver lagförslagets juridiska implikationer:

Man vill också ge utgivare och journalister ett förbättrat lagligt stöd när de förhandlar om ersättning med multinationella nätbolag och sökmotorer som länkar deras material. Det skulle ge utgivare samma rättigheter som författare, musiker och filmindustrin har i det tidigare direktivet.²³

Social

Den sociala konfliktlinjen var endast sparsamt förekommande: DN (3 av 13 publiceringar) och Le Monde (2 av 24 publiceringar). Den beskriver främst frågan som en konflikt mellan medborgare/allmänhet mot EU. På så sätt får frågan en social dimension. Ett exempel på detta är DN:s artikel "EU-lag kan förbjuda publik att fota fotbollsmatcher" (12/9-18) med ingressen:

Kompisgänget på fotbolls-VM fotar varandra framför matchen och postar bilderna på Facebook. Mammor och pappor lägger ut bilder på Instagram på sina barn från knattecuper. Efter onsdagens omröstning i EU-

²¹ Le Monde artikel 6

²² Le Monde artikel 18

²³ DN artikel 1

*parlamentet kan båda tilltagen snart vara förbjudna, skriver SVT.*²⁴

Ett annat exempel är Le Mondes publicering "Upphovsrättsdirektivet: är det verkligen en seger för internetjättarna" (6/7-18) som ifrågasätter lobbyismens betydelse till förmån för sociala faktorer:

*För det första: även om internetjättarna (Google, Apple, Facebook, Amazon) har genomfört lobbying om direktivet, var de inte ensamma. "Det fanns en stark lobbying de senaste veckorna, både från företag och upphovsrättsägare", noterar Olivier Hoedeman, forskare för Corporate Europe Observatory, som följer lobbyismen i Bryssel. "Men det fanns även en digital kampanj med framställningar, telefonsamtal och mejl till Europaparlamentarikerna som jag vågar säga var ett autentiskt medborgerligt initiativ."*²⁵

Tidslinje för publiceringarna

Lagstiftningsprocessen för upphovsrättsdirektivet har haft följande tidslinje:

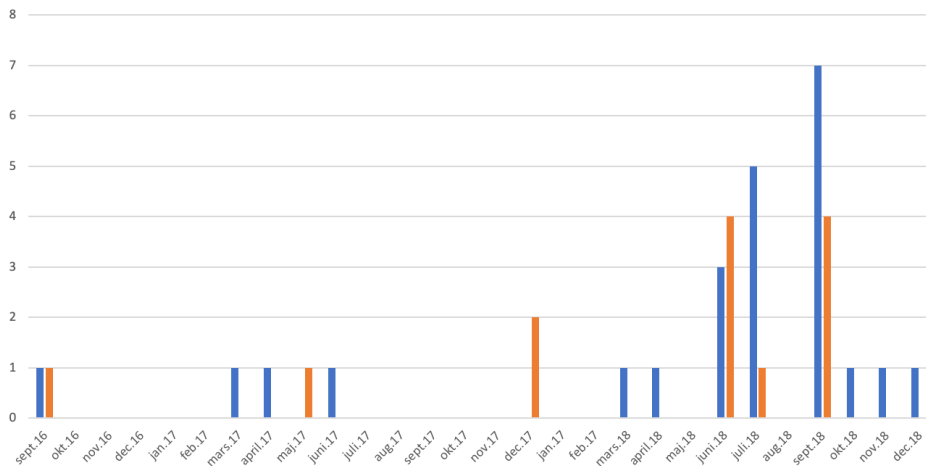
- 14 september 2016 (EU-kommissionens lagförslag presenteras)
- 20 juni 2018 (Rättsliga utskottet i Europaparlamentet röstar om förslaget)
- 5 juli 2018 (1:a omröstningen i Europaparlamentet)
- 12 september 2018 (2:a omröstningen i Europaparlamentet)

I både Le Monde och DN kan man se en stark övervikt av publiceringar kring just dessa datum. Majoriteten av publiceringarna i juni, juli och september 2018 infaller precis då omröstningarna äger rum. Samtidigt har det varit mycket liten rapportering under övrig tid. Le Monde har haft något större spridning tidsmässigt, men detta är inte signifikant i förhållande till tidningens storlek. En viktig skillnad mellan tidningarna är dock juli 2018 då första omröstningen ägde rum i Strasbourg. Le Monde publicerade då fem artiklar medan DN endast publicerade en.

²⁴ DN artikel 13

²⁵ Le Monde artikel 14

Tidslinje för Publiceringar
Le Monde (blå), Dagens Nyheter (röd)

Analys av resultatet

Mindre andel EU-politisk rapportering i DN

Resultatet visar att den EU-politiska konfliktlinjen är nästan dubbelt så vanligt förekommande i Le Monde (42 procent av artiklarna) än i DN (23 procent av artiklarna). Det finns flera skäl till att DN har lägre andel EU-politisk gestaltning:

1. Andra konfliktlinjer premieras i DN

För det första sätter DN ofta konfliktlinjen mellan svenska EU-parlamentariker och "EU" i odefinierad form, eller andra fria aktörer. Frågan förlorar på så sätt sin EU-politiska dimension. Ett exempel i detta sammanhang är artikeln "EU röstar nej till ny upphovsrättslag" (5/7-18) som handlar om rättsliga utskottets omröstning om lagförslaget.²⁶ Artikeln redogör för hur en rad svenska parlamentariker, flera med oklar koppling till frågan, ställer sig till förslaget: Max Andersson (MP), Fredrick Federley (C), Jytte Guteland (S), Malin Björck (V). Alla uttrycker sig i artikeln negativt till lagförslaget. Sidan för förslaget i artikeln representeras dock inte av någon annan EU-politiker, utan av f.d. Beatlesmedlemmen Paul McCartney:

Förslaget stöttades dock också av många. Bland annat den före detta Beatlesmedlemmen Sir Paul McCartney som länge har engagerat sig i frågan om upphovsrätt. I ett öppet brev har han uppmanat Europaparlamentarikerna att rösta igenom direktivet.

²⁶ DN artikel 9

2. Stor skillnad i antal citat av centrala EU-politiker

För det andra återges sällan EU-politiska ställningstaganden hos centrala politiska figurer i DN, jämfört med Le Monde. För att illustrera detta har jag jämfört citat av två centrala politiska figurer: Axel Voss (föredragande i EP) och Julia Reda (oppositionsledare i EP) i materialet. I DN:s (13) artiklar förekommer citat av Julia Reda och Axel Voss aldrig. I Le Mondes (24) artiklar förekommer citat av Julia Reda i 6 artiklar och citat av Axel Voss i tre, främst i nyhetsartiklarna om omröstningarna.

3. Oklar bild av den politiska uppdelningen i parlamentet/rådet i DN

Ett tydligt exempel på hur en oklar bild av lagstiftningsprocessen från journalistens sida tillåts ta överhanden i rapporteringen ges av DN:s artikel "Upphovsrätt: oviss omröstning väntar i EU-parlamentet" (11/9-18) som har ingressen:

EU-parlamentets omröstning om upphovsrätt väntas bli riktigt rörig. Mängder av kompromissförslag snurrar runt och flera svenska parlamentariker har ännu inte bestämt sig för hur de ska rösta.

Artikeln gör sålunda inget försök till att förklara de politiska motsättningarna i parlamentet eller mellan medlemsländerna. Detta kan jämföras med Le Monde som i sin artikel redan i juni 2018 ger följande sammanfattning:

"...De konservativa finns till allra största del på nyhetsbyråernas sida medan liberalerna, de gröna och den radikala vänstern lutar åt ett internet utan reglering. Socialdemokraterna är delade. I rådet är Tyskland, Italien, Spanien och framförallt Frankrike starka förespråkare för nyhetsbyråernas sak; Nord- och Östeuropa, mycket mindre så."²⁷

Det ska dock också sägas att i båda tidningarna så är den politiska processen i Europaparlamentet i extrem övervikt, medan konflikter ministerrådet endast gestaltas en gång.²⁸

Den nationella konfliktlinjen ovanlig

Den nationella gestaltningen av "EU" mot det egna medlemslandet var väldigt ovanlig i både DN och Le Monde. Sammantaget tyder detta på att rapporteringen om upphovsrättsdirektivet i både DN och Le Monde har hållit hög kvalitet. Frågan har inte beskrivits med grovt generaliserande perspektiv på det sätt som till exempel SOU:10(2016) *EU på hemmaplan* beskrivit som ett problem med svensk EU-bevakning,²⁹ eller som brittiska tabloider anklagats för.

²⁷ Le Monde artikel 9

²⁸ Le Monde artikel 9

²⁹ Nilsson, Ylva. "När EU möter civilsamhället. Vad forskningen säger om vem som påverkar vem." Rapport på uppdrag av utredningen SOU:10 2016, 2015

Detta är förmodligen en konsekvens av att upphovsrättsdirektivet har varit en ovanligt kontroversiell fråga i Sverige liksom i hela EU vilket attraherat extra mycket medial uppmärksamhet. Det går helt enkelt inte att sanningsenligt gestalta frågan på detta sätt, utom under vissa specifika omständigheter.

Stark gestaltning av ideologiska konflikter i båda tidningarna

Både DN och Le Monde har en stark ideologisk/kulturell gestaltning av frågan om upphovsrättsdirektivet. Särskilt i DN är detta drag extra starkt. Nästan samtliga artiklar har en ideologisk gestaltning av sakfrågan. Detta tyder på att båda tidningarna lyckats förmedla de ideologiska och värderingsmässiga konfliktlinjer som råder om direktivet. Det tyder också på att frågan också varit en ideologiskt/filosofiskt kontroversiell fråga som har engagerat till debatt. I både DN och Le Monde rör denna konfliktlinje framförallt konflikten mellan yttrandefrihet och vikten av det fria internet å ena sidan, och upphovsrätt och försvar för den europeiska kultursektorn, å den andra. Detta ser vi exempel på i flera kommenterande nyhetsartiklar i både Le Monde och DN, samt i flera nyhetsintervjuer.

Stark gestaltning av lobbyisterna i båda tidningarna

Den kommersiella gestaltningen (liksom den juridiska) är också båda starka i båda medierna. Detta tyder på att både DN och Le Monde i hög grad beskrivit de olika kommersiella aktörernas intressen bakom upphovsrättsdirektivet. Främst rör detta internetbolagen (Google, Amazon, Facebook, Apple) men även representanter för de europeiska konstnärsfacken och föreningar för internetanvändare. I flera artiklar i båda tidningarna beskrivs hur lobbyister agerat för eller emot förslaget, t.ex. hur mycket pengar som spenderats på lobbyaktiviteter och hur olika kommersiella aktörer skulle påverkas ekonomiskt av direktivet.

Likartad tidslinje för publiceringarna

Granskningen av tidslinjen för publiceringarna visar att både Le Monde och DN koncentrerar sin rapportering kring datumen då omröstningar äger rum. Le Monde har en något större spridning, men lejonparten är fortfarande koncentrerad precis vid omröstningarna.

Slutsatser

- Le Monde har en bättre EU-politisk gestaltning än DN
- Både DN och Le Monde undviker grovt generaliserande gestaltningar
- Demokratiskt problem när EU-politiska frågor *avpolitiseras*

Le Monde har en mer utförlig EU-politisk rapportering än DN

Undersökningen visar att Le Monde har fler och mer utförliga gestaltningar av den EU-politiska konfliktlinjen, som kan ses som grundläggande för en kvalitativ EU-rapportering. Kompenserar vi för att Le Monde är en större tidning med större resurser framstår ändå andelen publiceringar med en EU-politisk gestaltning som iögonfallande låg i DN jämfört med Le Monde: 42 procent i Le Monde jämfört med DN 23 procent. I Le Monde var den EU-politiska gestaltningen näst största kategori, i DN näst minsta.

Undersökningen visar hur DN brister i citat av centrala politiska figurer som varit tongivande i den EU-politiska processen, ovilja eller oförmåga att förklara de politiska förhållandena i parlamentet/rådet, samt inte kopplar den ideologiska konflikten - som gestaltas mycket väl i DN - till den EU-politiska. Sammantaget tyder denna undersökning på att det finns en förbättringspotential för DN i att gestalta den EU-politiska konfliktlinjen.

Det förtjänar att tilläggas att när det specifikt gäller rapportering kring ministerrådet så finns det tydliga brister i både Le Mondes och DN:s rapportering. I Le Monde dominerar Europaparlamentet stort i den EU-politiska rapporteringen. I endast en artikel tas de politiska konfliktlinjerna mellan medlemsländerna i ministerrådet upp. Det bekräftar på så sätt resultaten i den nyligen publicerade studien av Fondation Jean Jaurès som visat att detta även är utmärkande för TV-nyheter.³⁰

³⁰ "L'Union Européenne, grande absente des journaux télévisés": <https://jean-jaures.org/nos-productions/l-union-europeenne-grande-absente-des-journaux-televises>

Både DN och Le Monde undviker grovt generaliserande gestaltning

Glädjande nog visar undersökningen att den nationella konfliktlinjen mellan "EU" och det egna medlemslandet – som är grovt generaliserande - är låg i både DN och Le Monde. En möjlig förklaring är att detta beror på att frågan om upphovsrättsdirektivet varit en ovanligt väl dokumenterad fråga i media, vilket på gränsen till omöjliggör en sådan gestaltning. Därmed ska detta inte ses som en generell slutsats som är representativ för hela EU-bevakningen utan endast för denna fråga.

Även i rubriksättning och i användning av EU-politiska termer är både DN och Le Monde i stort sätt korrekta, även om begreppslig förvirring förekommer i framförallt i DN. Stundtals ersätts Europeiska kommissionen med "Europakommissionen" och EU-institutioner benämns som "EU-instanser".

Demokratiskt problem att inte gestalta den EU-politiska nivån

En konstruktiv EU-debatt bygger på att media förser medborgarna med en korrekt och allsidig nyhetsbevakning. Denna undersökning visar på brister i denna nyhetsbevakning. I både DN och Le Monde är gestaltningen av konfliktlinjen mellan olika lobbyister och fria debattörer frekvent. Ingående beskrivs nyhetsbyråers och internetjättarnas ekonomiska och politiska intressen i lagförslaget. Skillnaden är att i Le Monde så balanseras detta av en också stark EU-politisk gestaltning, vilket *politiserar* frågan och ger den demokratisk relevans för medborgarna. I DN finns inte denna balans i samma omfattning.

En risk är att detta just får den effekt som utredningen *EU på hemmaplan* redan noterat: EU-politiska frågor "avpolitiserar". EU förblir anonymt, byråkratiskt, och utan politiska konfliktlinjer medan de riktiga konfliktlinjerna beskrivs i enbart kommersiella, juridiska eller ideologiska termer. Detta kan på så sätt vara avgörande för att EU-frågor tappar i relevans i en medial logik och att EU-politiska frågor framstår som ointressanta.

I slutändan blir det ett demokratiskt problem att svenska medborgare inte får ta del av den EU-politiska konfliktlinjen, som är avgörande för den politiska makten över våra liv. Det är också ett problem ur pressetiskt hänseende då de etiska reglerna för press, radio och TV stipulerar "allsidighet" i nyhetsbevakningen. Denna undersökning visar att i fråga om EU-politiken är det tveksamt om DN uppfyller ett sådant krav på allsidighet. Med tanke på DN:s högkvalitativa profil ställer detta frågor även om andra mediers EU-bevakning.

Tre förslag för en bättre EU-rapportering

Denna undersökning visar att målet med en allsidig nyhetsbevakning kan ifrågasättas vad avser den EU-politiska konfliktlinjen i DN:s rapportering om EU:s upphovsrättsdirektiv. Samtidigt så har den svenska debatten kretsat kring många av bristerna i EU-bevakningen, men utan att erbjuda konkreta metoder för att förbättra den. NMI vill därför bidra till att lyfta tre konkreta och praktiska åtgärder med hänvisning till tidigare forskning som redaktioner och journalister kan använda sig av för att göra EU-rapporteringen mer dynamisk och politiskt intressant:

- 1. Inför egna kvalitetskontroller av mängden EU-artiklar.** En del av den tidigare kritiken mot svensk EU-bevakning konstaterar att redaktionerna visar litet intresse för EU-nyheter, även när material finns från insatta journalister. Genom att tidningarna själva utvärderar sin EU-rapportering och sätter upp årliga mål för antal artiklar med EU-politiskt innehåll, kan man systematiskt stötta de journalister som kämpar i motvind mot redaktioner för att få gehör för det EU-politiska perspektivet.
 - 2. Arbeta metodiskt med citat från EU-politiker.** En central upptäckt i denna studie är att Le Monde har en högre andel citat från ledande EU-politiker än DN. För att bli bättre på att inkludera citat på EU-politiker bör svenska medier själva ta initiativ till att mäta om man citerar relevanta politiska aktörer i EU-sammanhang. Målet bör vara att inkludera citat från ledande EU-politiker i en viss sakfråga, även om de kommer från andra medlemsländer. Ett typexempel är citat från föredragande för lagförslag i Europaparlamentet.
 - 3. Använd fler europeiska källor i rapporteringen.** Som Sigrid Melchior skriver i Handbok i EU-journalistik är andra europeiska dagstidningar en utmärkt källa för att hitta EU-politiska nyhetsuppslag. Likaså erbjuder EU-institutionernas hemsidor ofta utmärkt redaktionellt material, såsom Europaparlamentets "Pressrum", som erbjuder färdiga pressmeddelanden på svenska. Det är dock sällan journalister hänvisar till vare sig andra europeiska dagstidningar eller till institutionernas hemsidor i publiceringar. Att systematiskt inkludera dessa källor i det redaktionella arbetet är därför ett sätt att öka mängden relevant material för EU-nyheter.
-

Källmaterial

Artiklar Le Monde

1. La foire d'empoigne des droits d'auteur, 14 sept 2016
https://www.lemonde.fr/economie/article/2016/09/14/la-foire-d-empoigne-des-droits-d-auteur_4997605_3234.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=1
2. Derrière le hashtag #SaveTheMeme, une bataille pour la défense des libertés numériques, 9 mars 2017
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2017/03/09/derriere-le-hashtag-savethememe-une-bataille-pour-la-defense-des-libertes-numeriques_5091738_4408996.html?xtmc=julia_reda&xtcr=2
3. Deuxième année de croissance dans l'industrie musicale mondiale, 26 avril 2017
https://www.lemonde.fr/economie/article/2017/04/26/deuxieme-annee-de-croissance-dans-l-industrie-musicale-mondiale_51117670_3234.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=4
4. « Droit de panorama » : la bataille continue pour les artistes urbains, 9 juin 2017
https://www.lemonde.fr/arts/article/2017/06/09/quel-droit-de-panorama-la-bataille-continue-pour-les-artistes-urbains_5141639_1655012.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=5
5. Les Européens pourront voyager dans l'UE en profitant de leurs abonnements numériques, 28 mars 2018
https://www.lemonde.fr/economie/article/2018/03/28/les-europeens-pourront-voyager-avec-leurs-abonnements-numeriques_5277513_3234.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=14
6. Quatre-vingt-sept cinéastes européens souhaitent que Google et Amazon financent le cinéma, 12 avril 2018
https://www.lemonde.fr/economie/article/2017/05/22/quatre-vingt-sept-cineastes-europeens-souhaitent-que-google-et-amazon-financent-le-cinema_5131610_3234.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=15
7. Jean-Michel Jarre : « YouTube ne doit pas devenir un monopole », 19 juin 2018
https://www.lemonde.fr/economie/article/2018/06/19/jean-michel-jarre-pour-defendre-la-diversite-des-offres-musicales-ii-faut-eviter-les-monopoles-abusifs_5317313_3234.html?xtmc=droit_d_auteur_parlement_europeen&xtcr=40
8. La réforme européenne du droit d'auteur franchit une étape décisive, 20 juin 2018
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2018/06/20/la-reforme-europeenne-du-droit-d-auteur-franchit-une-etape-decisive_5318485_4408996.html?xtmc=axel_voss&xtcr=1
9. Droit d'auteur : la directive révisée sur le copyright adoptée, 21 juin 2018
https://www.lemonde.fr/economie/article/2018/06/21/droit-d-auteur-la-directive-revisee-sur-le-copyright-adoptee_5318963_3234.html?xtmc=axel_voss&xtcr=2
10. Qu'est-ce que la directive sur le droit d'auteur ?, 5 juillet 2018
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2018/07/05/qu-est-ce-que-la-directive-sur-le-droit-d-auteur-et-pourquoi-fait-elle-si-peur_5326080_4408996.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=19
11. Sur YouTube, la détection automatique des contenus soumis à droit d'auteur ne satisfait personne, 5 juillet 2018
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2018/07/05/droit-d-auteur-sur-youtube-personne-n-est-vraiment-satisfait-de-la-reconnaissance-automatique_5326621_4408996.html
12. Le Parlement européen écarte la directive controversée sur le droit d'auteur, 5 juillet 2018
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2018/07/05/le-parlement-europeen-ecarte-la-directive-controversee-sur-le-droit-d-auteur_5326415_4408996.html?xtmc=droit_d_auteur_parlement_europeen&xtcr=35
13. La Quadrature du Net, les empêchements de tourner en rond du numérique, 7 juillet 2018
https://www.lemonde.fr/economie/article/2018/07/07/la-quadrature-du-net-les-empêchements-de-tourner-en-rond-du-numerique_5327568_3234.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=20
14. Directive sur le droit d'auteur : une victoire du lobbying des GAFAs, vraiment ?, 6 juillet 2018
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2018/07/06/directive-sur-le-droit-d-auteur-une-victoire-du-lobbying-des-gafa-vraiment_5326914_4408996.html?xtmc=cavada_droit_d_auteur&xtcr=4
15. Ce que propose concrètement la directive européenne « copyright », 3 sept 2018
https://www.lemonde.fr/economie/article/2018/09/03/droits-d-auteur-ce-que-propose-concretement-la-directive-europeenne-copyright_5349478_3234.html?xtmc=axel_voss&xtcr=3
16. A Bruxelles, l'intense guerre des lobbys autour de la directive « copyright », 3 sept 2018
https://www.lemonde.fr/economie/article/2018/09/03/a-bruxelles-l-intense-guerre-des-lobbies-autour-de-la-directive-copyright_5349374_3234.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=22
17. Directive sur le droit d'auteur : « Les GAFAs doivent accepter un partage de la valeur », selon le patron de l'AFP, 11 sept 2018
https://www.lemonde.fr/actualite-medias/article/2018/09/11/fabrice-fries-les-gafa-doivent-accepter-un-partage-de-la-valeur_5353437_3236.html?xtmc=droit_d_auteur_parlement_europeen&xtcr=20

18. Que peut changer la directive européenne sur le droit d'auteur pour les internautes ?, 11 sept 2018
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2018/09/11/que-peut-changer-la-directive-europeenne-sur-le-droit-d-auteur-pour-les-internautes_5353471_4408996.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=26
19. Droit d'auteur et numérique : les mots pour comprendre la nouvelle directive européenne, 12 sept 2018
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2018/09/12/droit-d-auteur-et-numerique-les-mots-pour-comprendre-la-directive-du-parlement-europeen_5354086_4408996.html?xtmc=droit_d_auteur_a_l_heure_de_numerique&xtcr=1
20. « Victoire pour la culture » ou « défaite pour l'Internet ouvert » : les principales réactions à la directive droit d'auteur, 12 sept 2018
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2018/09/12/victoire-pour-la-culture-ou-defaite-pour-l-internet-ouvert-les-principales-reactions-a-la-directive-droit-d-auteur_5354099_4408996.html?xtmc=julia_reda&xtcr=10
21. La directive de l'UE sur le droit d'auteur à l'heure du numérique est adoptée, 12 sept 2018
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2018/09/12/le-parlement-europeen-adopte-la-directive-sur-le-droit-d-auteur-a-l-heure-du-numerique_5354024_4408996.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=27
22. Droit d'auteur : YouTube lance une démonstration de force contre l'article 13, 22 okt 2018
https://www.lemonde.fr/pixels/article/2018/10/22/droit-d-auteur-youtube-lance-une-demonstration-de-force-contre-l-article-13_5373016_4408996.html?xtmc=droit_d_auteur_parlement_europeen&xtcr=7
23. Richard Gingras, chez Google : « La directive sur le droit d'auteur peut avoir des conséquences imprévues », 14 nov 2018
https://www.lemonde.fr/actualite-medias/article/2018/11/14/richard-gingras-la-directive-sur-le-droit-d-auteur-peut-avoir-des-consequences-imprevues_5383339_3236.html?xtmc=droit_d_auteur_parlement_europeen&xtcr=4
24. La bataille de lobbying se poursuit à propos de la directive sur le droit d'auteur, 7 dec 2018
https://www.lemonde.fr/economie/article/2018/12/07/la-bataille-de-lobbying-se-poursuit-a-propos-de-la-directive-sur-le-droit-d-auteur_5394095_3234.html?xtmc=directive_droit_d_auteur_union_europeenne&xtcr=33

Anmärkning: Utdrag ur artiklar på franska har översatts till svenska av Carl-Vincent Reimers.

Artiklar Dagens Nyheter

1. EU-förslag: Google och facebook ska betala för nyhetslänkarna, 15 sept 2016
<https://www.dn.se/arkiv/kultur/journalister-och-forfattare-ska-fa-rimlig-ersattning/>
2. Europa är inget laglöst Vilda Västern i modern tappning, 24 maj 2017
<https://www.dn.se/arkiv/kultur/europa-ar-inget-laglost-vilda-vastern-i-modern-tappning/>
3. Nyhetsbyråernas krav: EU måste sätta press på Google och Facebook, 15 dec 2017
<https://www.dn.se/kultur-noje/nyhetsbyraernas-krav-eu-maste-satta-press-pa-google-och-facebook/>
4. Martin Jönsson: Facebook vägrar förstå nyhetsmediernas problem, 15 dec 2017
<https://www.dn.se/kultur-noje/martin-jonsson-facebook-vagrar-forsta-nyhetsmediernas-problem/>
5. Inlägg på sociala sajter kan stoppas genom ny EU-lag, 19 juni 2018
<https://www.dn.se/ekonomi/inlagg-pa-sociala-sajter-kan-stoppas-genom-ny-eu-lag/>
6. EU röstade ja till kontroversiell upphovsrättsreform, 20 juni 2018
<https://www.dn.se/kultur-noje/eu-rostade-ja-till-kontroversiell-upphovsrattsreform/>
7. Omstridd ödesfråga om upphovsrätt i EU, 20 juni 2018
<https://www.dn.se/kultur-noje/omstridd-odesfraga-om-upphovsratt-i-eu/>
8. Martin Jönsson: EU:s regleringsinver av nätet vilar på för skakig grund, 20 juni 2018
<https://www.dn.se/kultur-noje/martin-jonsson-eus-regleringsiver-av-natet-vilar-pa-for-skakig-grund/>
9. EU röstar nej till ny upphovsrättslag, 5 juli 2018
<https://www.dn.se/kultur-noje/i-dag-beslutas-det-omstridda-forslaget-om-upphovsratt-pa-internet/>
10. Upphovsrätt: oviss omröstning väntar i EU-parlamentet, 11 sept 2018
<https://www.dn.se/kultur-noje/upphovsratt-oviss-omrostning-vantar-i-eu-parlamentet/>
11. EU-parlamentet säger ja till länkvärd och upphovsrättsfilter, 12 sept 2018
<https://www.dn.se/kultur-noje/eu-parlamentet-sager-ja-till-lankavgift-och-upphovsrattsfilter/>
12. Linus Larsson: "Grundläggande frågor för internet står på spel, 12 sept 2018
<https://www.dn.se/kultur-noje/linus-larsson-grundlaggande-fragor-for-internet-star-pa-spel/>
13. EU-lag kan förbjuda publik att fota fotbollsmatcher, 12 sept 2018
<https://www.dn.se/sport/eu-lag-kan-forbjuda-publik-att-fota-fotbollsmatcher/>

RAPPORT

De osynliga konfliktlinjerna:

Le Monde och Dagens Nyheters
EU-rapportering i en jämförelse

— ■
Producerad av

Näringslivets medieinstitut

Ansvarig utgivare

Mats Olin

www.naringslivets-medieinstitut.se